

Protokół

130. posiedzenia Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej, które odbyło się 8 maja 2024 roku w gmachu Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii przy ul. Żurawiej 6/12 w Warszawie.

W posiedzeniu uczestniczyli członkowie Komisji: A. Czerny, R. Janusiewicz, S. Kaciszczenko, J. Kacprzak, A. Markowski, J. Ostrowski, J. Pietruszka, A. Pisowicz, A. Reszke, B. Zagórski, M. Zych.

Obrady prowadził Maciej Zych, przewodniczący Komisji.

Wstępny porządek obrad obejmował:

1. Zagajenie.
2. Przyjęcie protokołu 129. posiedzenia Komisji z dnia 20 marca 2024 roku.
3. Sprawy bieżące.
4. Polskie egzonimy w „Wielkim słowniku ortograficznym PWN” – kontynuowanie omawiania różnic z wykazem Komisji.
5. Wolne wnioski.

Ad 1. Przewodniczący przywitał członków Komisji na 130. posiedzeniu. Przywitał także obecną na posiedzeniu p. Alicję Kulkę – Głównego Geodetę Kraju i Prezes Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Główny Geodeta Kraju wręczyła powołanie na członka Komisji p. Romanowi Janusiewiczowi, kartografowi, wieloletniemu dyrektorowi Wydawnictwa Kartograficznego Eko-Graf, członkowi Zarządu Głównego Stowarzyszenia Kartografów Polskich.

Ad 2. Protokół 129. posiedzenia przyjęto, po wprowadzeniu drobnych zmian redakcyjnych, przy 10 głosach za i jednym wstrzymującym się.

Ad 3. M. Zych przedstawił informację o posiedzeniu Biura UNGEGN i przewodniczących sekcji geograficzno-lingwistycznych, które odbyło się w trybie on-line 12 kwietnia. W posiedzeniu uczestniczyło 31 osób z sekretariatu UNGEGN (w tym przewodniczący UNGEGN Pierre Jaillard, dwoje wiceprzewodniczących, dyrektor UN Statistics Division Stefan Schweinfest) i poszczególnych sekcji geograficzno-lingwistycznych (przedstawiciele 13 sekcji z 24 istniejących). W trakcie posiedzenia omówiono kwestie: zwiększenia aktywności Zespołu Zadaniowego dla Afryki po przejściu na emeryturę dotychczasowego koordynatora; projektu współpracy UNGEGN z UN-GGIM (United Nations Committee of Experts on Global Geospatial Information Management – Komitet Ekspertów ONZ ds. Globalnego Zarządzania Informacją Geoprzestrzenną) dotyczącego ustaleń instytucjonalnych i dobrych praktyk między krajowymi agencjami kartograficznymi a krajowymi organami ds. nazewnictwa geograficznego; rozwijania bazy nazw geograficznych UNGEGN obejmującej nazwy państw, ich stolic oraz głównych miast. Przedstawione zostały także prezentacje Sekcji Chińskiej oraz Sekcji Stanów Zjednoczonych i Kanady dotyczące ich działalności.

Do Protokołu Dyplomatycznego MSZ wpłynął wniosek dotyczący zmiany tłumaczenia na język angielski słowa *Polska*. Komisja została poproszona o pomoc w udzieleniu merytorycznej odpowiedzi wnioskodawczyni. We wniosku zaproponowano, aby Polska na forum międzynarodowym zmieniła swoją angielską nazwę *Poland* na *Polland*. Propozycja

zmiany uzasadniona była tym, że według wnioskodawczynie „słowo *Polska* zostało dawno temu błędnie przetłumaczone na język angielski jako *Poland*”, gdyż „po angielsku powinno brzmieć *Polland* jako zbitka dwóch członów: *pol* i *land*”. Wnioskodawczynie dalej uzasadniała, że zaproponowany przez nią zapis będzie zbliżony z takimi angielskimi nazwami jak *Holland*, *Switzerland*, *Finland*, gdzie do nazwy oznaczającej naród dodano człon *-land* – w przypadku nazwy Polski przed członem *-land* powinno być, zdaniem wnioskodawczynie, *Pol*, a nie *Po*, które „nie oznacza”.

W trakcie dyskusji zauważono, że angielska nazwa *Poland* faktycznie powstała z połączenia etnonimu (nazwy narodu) oraz członu *-land*, który jest jednym z kilku charakterystycznych członów stosowanych w języku angielskim w nazwach krain, regionów i państw. Nie zgodzono się zaś z pozostałymi argumentami autorki wniosku. Członkowie Komisji stwierdzili, że nazwa *Poland* jest tłumaczeniem poprawnym. Jest to nazwa stara i dobrze ugruntowana w języku angielskim, a takie nazwy nie muszą realizować jakiegoś założonego wzorca słowotwórczego, co więcej nieraz odbiegają one od czytelnych wzorców – pierwotna forma jest przekształcana i te nowe formy ulegają rozpowszechnieniu i utrwaleniu (dobrze to widać w przypadku starych polskich nazw miejscowości, których obecne formy często są odmienne od form pierwotnych).

Zauważono ponadto, że angielska nazwa *Poland* liczy sobie kilkaset lat. Początkowo w ówczesnym angielskim stosowana była nazwa łacińska *Polonia*. Z języka niemieckiego przyjęto w języku angielskim etnonim *Pole* (do chwili obecnej w obu językach słowo to ma identyczny zapis i identyczne znaczenie: ‘Polak’). Od tego etnonimu utworzona została angielska nazwa Polski, która wówczas miała postać *Poleland*. Była to forma, która dokładnie odpowiada wzorcowi ‘nazwa narodu + *-land*’. W języku angielskim silne jednak było zjawisko zwane haplogią (nadal jest obecne w wymowie). Polega ono na usuwaniu jednej z dwóch prawie identycznych sylab w słowie. Zjawisko to miało wpływ na wiele angielskich przysłówków, np. pierwotny *humblely* stało się współczesnym *humbly*, *simplely* – *simply* itd. Dokładnie to samo zjawisko zaszło w nazwie *Poleland*, w której dwie podobne i następujące po sobie sylaby *-lela-* uproszczone zostały do samego *-la-*, czyli nazwy *Poland*. Nazwa Polski nie jest tu wyjątkiem, gdyż dokładnie ten sam proces językowy dotyczył choćby nazwy *England* – nazwa ta dawniej zapisywana była jako *Engleland* (*Ængleland*) i oznaczała ‘kraj Anglów’: *Ængle/Engle* + *-land*. W wyniku haplogii wyraz *Engleland* został przekształcony do współczesnego *England*. Forma *Poland* zaczęła pojawiać się w dokumentach pisanych w XVI wieku, początkowo równoległe z formą *Poleland*, by w XVIII w. już ją zupełnie zastąpić.

Członkowie Komisji podkreślili, że ta przekształcona budowa angielskiego egzonimu *Poland*, świadcząca o jego starości, powinna być powodem satysfakcji – wskazuje ona na to, że nazwa ta była od dawna ważna w języku angielskim i na tyle używana, że ulegała przekształceniom. Tym bardziej należy docenić, że nazwa *Poland* uległa identycznemu przekształceniu, co nazwa *England*. Stwierdzili także, że zaproponowana forma *Polland* nie ma uzasadnienia historycznego (nie była dawniej stosowana), ani lingwistycznego (nie wynika z zasad tworzenia nazw, gdyż zaproponowany wyraz *Pol* nie jest współczesnym lub dawnym angielskim tłumaczeniem etnonimów *Polacy* lub *Polanie*).

Wraz z materiałami na posiedzenie członkowie Komisji otrzymali strony wstępne do wykazu nazw budowli, przygotowane przez M. Zycha. Członkowie Komisji zostali poproszeni o przekazanie na posiedzeniu wszelkich uwag do tego tekstu – czy wystarczająco opi-

sana jest w nim kwestia polskiego nazewnictwa budowli, co warto jeszcze dodać, a co zmienić. Członkowie Komisji przekazali zarówno uwagi redakcyjne, jak i merytoryczne odnośnie do niektórych kwestii poruszonych w tekstach „Przedmowy” i „Wprowadzenia” – te ostatnie były omawiane w trakcie posiedzenia.

Przekazane uwagi zostaną uwzględnione w tekstach wstępnych do wykazu.

Ad 4. Kontynuowano omawianie rozbieżności między nazwami obiektów geograficznych uwzględnionych w *Wielkim słowniku ortograficznym PWN z zasadami pisowni i interpunkcji* a zaleceniami Komisji:

- *Dakka* i *Dhaka* – Komisja zaleca tylko nazwę *Dhaka*, nazwa *Dakka* to dawna forma, której Komisja obecnie nie zaleca – powinna być ona pominięta w słowniku;
- *Dakota* – nie istnieje rzeka, ani stan o takiej nazwie (a tak podaje słownik): rzeka nosi nazwę *James* (ma osobne hasło w słowniku), zaś jednostki administracyjne to *Dakota Południowa* i *Dakota Północna* (historycznie stanowiły one Terytorium Dakoty), nazwa powinna być albo pominięta, albo powinny być z niej usunięte informacje o wspomnianych obiektach;
- *Daleka Północ* – Komisja nie zaleca takiej nazwy dla regionu, postanowiono także nie dodawać tej nazwy (4 głosy za dodaniem nazwy, 5 przeciw, 2 wstrzymujące się);
- *Dar es-Salaam* – poprawny zapis nazwy stolicy Tanzanii jest bez dywizu;
- *Dessau* – według słownika jest to miasto, jednak od 2007 r. jest to część miasta Dessau-Roßlau;
- *Dhaulagiri* – w wykazach Komisji brak tej nazwy, dla ośmiotysięcznika została przyjęta nazwa *Dhaulagiri I* (oraz *Dhaulagiri II* dla sąsiedniego niższego szczytu); dla najwyższego szczytu masywu i jedyne w nim ośmiotysięcznika powszechnie stosowana jest nazwa *Dhaulagiri* bez dodawania doń numeru, ponadto nazwa *Dhaulagiri* stosowana jest dla masywu; Komisja postanowiła dodać nazwę ***Dhaulagiri***, jako główną dla szczytu, pozostawiając nazwę *Dhaulagiri I* jako wariantową, oraz dodać nazwę ***Dhaulagiri*** dla masywu (aklamacja);
- *Dien Bien Phu* – Komisja dotychczas nie zalecała uproszczonego zapisu dla tej miejscowości, tylko pełny zapis wietnamski *Điễn Biên Phủ*; ze względu na to, że uproszczony zapis ***Dien Bien Phu*** jest często stosowany, postanowiono go przyjąć jako egzonim (aklamacja);
- *Diwanija* – Komisja zaleca zapis *Ad-Diwanijja* i taki powinien być w słowniku;
- *Dniepropetrowsk* – Komisja nie zalecała nazwy w zapisie rosyjskim, zaś od 2016 r. miasto nazywa się *Dniepr* i taka nazwa powinna być podana w słowniku;
- *Dolina Toggenburska* – taka nazwa nie funkcjonuje, region położony w dolinie rzeki Thur nosi nazwę *Toggenburg*;
- *Donbas* i *Donieckie Zagłębie Węglowe* – hasła powinny być powiązane ze sobą (obecnie nie są);
- *Dondra* – Komisja nie zaleca tej angielskiej nazwy dla przylądka Cejlonu, angielski nie jest już językiem urzędowym i należy stosować nazwę syngaleską;
- *Družba* – nazwa ta obowiązywała dla miejscowości w Bułgarii w latach 1957-92, po czym przywrócono nazwę *Sweti Konstantin i Sweta Elena*, zatem nie ma potrzeby podawania w słowniku nazwy nieaktualnej; członkowie Komisji uznali, że warto ustalić egzonim dla tej miejscowości (polska nazwa jest stosowana, jednak w różnych

wariantach), jednak najpierw należy ustalić, jaka jest jej oficjalna nazwa bułgarska (stosowane są różne zapisy);

- *Dżabalpur* – Komisja zaleca zapis *Dżabalpur* i taki powinien być w słowniku;
- *Dżajpur* – Komisja zaleca zapis *Dżajpur* i taki powinien być w słowniku;
- *Dżodhpur* – Komisja zaleca zapis *Dżodhpur* i taki powinien być w słowniku;
- *Dżudda* – Komisja zaleca także wariantowy egzonim *Dżedda*, uznano jednak, że w słowniku nie muszą być uwzględnione wszystkie formy wariantowe nazwy;
- *Eforia* – nie ma takiej nazwy, prawdopodobnie chodzi o znany rumuński kurort czarnomorski *Eforie* (do 1966 r. dwie osobne miejscowości *Eforie Nord* i *Eforie Sud*, połączone następnie w jedno miasto);
- *Elat* – Komisja zaleca współczesną nazwę *Ejlat*, która została pominięta w słowniku;
- *Elsynor* – to dawna nazwa, Komisja zaleca współczesny endonim *Helsingør*, który został pominięty w słowniku;
- *Wielki Erg* – nie ma obiektu o nazwie *Wielki Erg* – są dwie osobne pustynie: *Wielki Erg Wschodni* i *Wielki Erg Zachodni*;
- *Erytrea* i nazwa równorzędna *Erytreja* – Komisja zaleca tylko nazwę *Erytrea*, nazwa *Erytreja* to forma przestarzała i powinna być pominięta w słowniku;
- *Erywań* i *Erewan* – Komisja nie zaleca używania nazwy *Erewan* – powinna być ona pominięta w słowniku;
- *Eskurial* i *Escorial* – Komisja jako formę główną zaleca *Escorial*, a jako wariantową *Eskurial* (słownik zaś odwrotnie – jako główną *Eskurial*) i tak powinno być w słowniku;
- *Eubea* i nazwa równorzędna *Eubeja* – Komisja zaleca tylko nazwę *Eubea*, nazwa *Eubeja* to forma przestarzała i powinna być pominięta w słowniku;
- *Ewenkijski Okręg Autonomiczny* – jednostka ta została zlikwidowana w 2007 r., w tym samym roku KSNG skasowała dla niej egzonim, nie ma powodu podawania go w słowniku;
- *Eyre* – od 2012 r. jezioro oficjalnie nazywa się *Kati Thanda–Lake Eyre*, jednak nazwa *Eyre* jest nadal stosowana i w słowniku może być wymieniona;
- *Falklandy*, *Malwiny* i *Wyspy Falklandzkie* – Komisja dla wysp zaleca wyłącznie nazwę *Falklandy*, nazwa *Malwiny*, jako wariantowa, została skasowana w 2003 r., zaś nazwa w formie *Wyspy Falklandzkie* jest formą przestarzałą, w słowniku te hasła są niepowiązane ze sobą – w słowniku powinna być wymieniona tylko nazwa *Falklandy*;
- *Faludża* – Komisja zaleca zapis *Al-Falludża* i taki powinien być w słowniku;
- *Faszoda* – jest to nazwa historyczna miejscowości w Sudanie, która obecnie nazywa się *Kodok*, w słowniku powinno to być zaznaczone;
- *obwód fergański* – nazwa ta obowiązywała w czasach ZSRR, obecnie dla jednostki w Uzbekistanie Komisja zaleca egzonim *wilajet fergański* i to ta nazwa powinna być wymieniona w słowniku;
- *Fernando Po* – jest to historyczna nazwa wyspy, która od 1973 r. nazywa się *Bioko*, w słowniku brak nazwy współczesnej;
- *Archipelag Filipiński* – dla wysp Komisja zaleca nazwę *Filipiny*, taką samą jak dla państwa; nazwa *Archipelag Filipiński* powinna być pominięta w słowniku;
- *Ławice Flamandzkie* – Komisja nie zaleca takiego egzonimu i powinien być on pominięty w słowniku;
- *morze Flores* – Komisja zaleca zapis *Morze Flores* i taki powinien być w słowniku;

- *Fokida* – Komisja zaleca także wariantowy egzonim *Focyda*, uznano jednak, że w słowniku nie muszą być uwzględnione wszystkie formy wariantowe nazwy;
- *Nizina Francuska* – Komisja nie zaleca takiej nazwy, nizina taka nie jest wyróżniana w geografii Francji; nazwa ta powinna być pominięta w słowniku;
- *Riwiera Francuska* i *Lazurowe Wybrzeże* – hasła powinny być powiązane ze sobą (obecnie nie są);
- *Dystrykt Franklina* – jednostka ta została zlikwidowana w 1999 r., gdy wraz z dwoma innymi utworzyła nowe kanadyjskie terytorium Nunavut, w słowniku można ją pominąć;
- *Fudzi* i *Fudzi-jama* – Komisja nie zaleca zapisu *Fudzi-jama* (jest on błędny) i powinien być pominięty w słowniku;
- *zatoka Fundy* – Komisja zaleca zapis *Zatoka Fundy* i taki powinien być w słowniku;
- *Galapagos* – Komisja zaleca także wariantowy egzonim *Wyspy Żółwie*, uznano jednak, że w słowniku nie muszą być uwzględnione wszystkie formy wariantowe nazwy;
- *Galeria Medycejska* – nazwa nie jest uwzględniona wykazie Komisji, zauważono jednak, że nazwę taką nosi jedna z galerii w Luwrze, zaś Komisja nie ustala nazw dla fragmentów budynków;
- *Galicja* – Komisja zaleca zapis *Galicja* i taki powinien być w słowniku;
- *akwedukt Pont-du-Gard* i *most Pont-du-Gard* – w obu nazwach powinien być zapis bez dywizów, ponadto francuskie *pont* znaczy ‘most’, zatem nazwy podane w słowniku dublują termin rodzajowy;
- *Gaszerbrum* i *Hidden Peak* – Komisja nie zaleca używania nazwy *Hidden Peak* – powinna być ona pominięta w słowniku;
- *Genezaret* i *Jeziro Tyberiadzkie* – hasła powinny być powiązane ze sobą (obecnie nie są);
- *Gerlach* i *Garluch* – słownik podaje tylko jeden z dwóch zalecanych przez KSNG egzonimów (*Gerlach* i *Gierlach*), ponadto Komisja nie zaleca nazwy *Garluch* podanej w słowniku jako wariantowa – powinna być ona pominięta;
- *Gichon* – słownik podaje tylko jeden z dwóch zalecanych przez Komisję egzonimów, w tym wypadku uznano, że w słowniku warto też uwzględnić nazwę *źródło Najświętszej Marii Panny*;
- *Golfsztrom* i *Golfstrom* – Komisja zaleca nazwy *Prąd Zatokowy* i *Golfsztrom*, nie zaleca nazwy *Golfstrom*, w słowniku powinny być podane nazwy zalecane przez Komisję;
- *Golgota* i *Kalwaria* – hasła powinny być powiązane ze sobą (obecnie nie są);
- *Gorażde* – Komisja zaleca zapis oryginalny *Gorażde*, nie zaleca spolszczenia;
- *Gorłowka* – słownik podaje rosyjską nazwę ukraińskiej miejscowości *Horliwka*, dla której Komisja zaleca egzonim *Gorłowka*; nazwa rosyjska nie powinna być stosowana w słowniku;
- *Gosainthan* – dla góry tej Komisja zaleca wyłącznie nazwę *Sziszapangma*, pod którą ten ośmiotysięcznik jest powszechnie znany, nazwa podawana w słowniku jest sanskrycką, nieobowiązującą oficjalnie, nazwą tej góry i nie ma powodu, by ją uwzględnić;
- *Gotha* i *Gota* – Komisja nie zaleca używania nazwy *Gota* – powinna być ona pominięta w słowniku;

- *Gotlandia* i *Gotland* – Komisja nie zaleca używania nazwy *Gotland* – powinna być ona pominięta w słowniku;
- *Górna Adyga* – Komisja zaleca także wariantowy egzonim *Tyrol Południowy*, uznano jednak, że w słowniku nie muszą być uwzględnione wszystkie formy wariantowe nazwy;
- *Grampian* – Komisja zaleca dla tych gór egzonim *Grampiany* i taka nazwa powinna być podana w słowniku;
- *Granada* i *Grenada* – Komisja nie zaleca używania nazwy *Granada* – powinna być ona pominięta w słowniku;
- *Granik* – Komisja nie zaleca takiej polskiej nazwy – jest to spolszczenie antycznej nazwy *Granikos / Granicus*; obecnie rzeka nosi turecką nazwę *Biga Çayı* i ta nazwa powinna być uwzględniona w słowniku
- *Grossglockner* – Komisja zaleca zapis *Großglockner*, jednak uznano, że w słowniku może być podany zapis z β uproszczonym do *ss*;
- *Gruby Wierch* i *Hrudy Wierch* – Komisja zaleca dla tego szczytu egzonim *Hrudy Wierch*, w słowniku obie nazwy tego szczytu są wymienione osobno i nie powiązane ze sobą;
- *Guantánamo* – dla zatoki Komisja zaleca zapis *Zatoka Guantanamo* i taki powinien być w słowniku.

Ze względu na brak czasu dokończenie omawiania nazw geograficznych zawartych w *Wielkim słowniku ortograficznym PWN z zasadami pisowni i interpunkcji* odłożono na kolejne posiedzenie.

Na tym posiedzenie zakończono.

Protokółował:
Maciej Zych